

ПРИВАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА: ПОНЯТТЯ ТА ЕТАПИ

Одним із важливих напрямків для переходу від планової економіки до ринкової є процес приватизації державного майна. Цей процес включає в себе програми приватизації, яким характерні комплексний підхід та зміни у всіх сферах. Приватизація державного майна впливає як на економічну, так і на політичну, правову, соціальну та інші сфери суспільного життя. Найбільш помітні та суттєві зрушення можна спостерігати у сфері фінансових відносин. До них можна віднести:

- зменшення обсягів державного сектору економіки;
- збільшення фінансових ресурсів, які належать фізичним та юридичним особам;
- залучення іноземних інвестицій;
- перетворення відносин власності.

Ще однією характерною ознакою процесу приватизації є використання державними органами влади економічних важелів у регулюванні процесів економіки.

Приватизація майна державних підприємств – це відчуження майна, яке перебуває у загальнодержавній, республіканській і комунальній власності, на користь фізичних та недержавних юридичних осіб. Головною метою приватизації є підвищити соціально-економічну ефективність виробництва та залучити кошти для структурної перебудови економіки України. На законодавчому рівні були розроблені принципи, на основі яких здійснюються заходи, щоб досягти дану мету.

До основних цілей, які виконуються при проведенні приватизації державного майна в іноземних країнах, належать:

- покращення розвитку конкуренції;
- стимулювання менеджменту для підвищення ефективності виробництва товарів та послуг;
- розвитку та формування пласту акціонерів.

До основних напрямків спрямування приватизації в Україні можна віднести:

- оптимізація державного сектору економіки;

- формування конкурентного середовища;
- залучення інвестицій;
- забезпечення надходження коштів до бюджету.

Слід відзначити, що в промислово-розвинутих країнах процеси приватизації за останні десятиліття набули постійного характеру. Причини приватизації певних галузей та підприємств є різними, але вони відповідають загальнодержавним цілям. Хоча, деякі з підприємств навпаки реприватизуються. Швидких темпів на масових розмірів набула приватизацію в колишніх посткомуністичних країнах. Вона проводиться в двох основних напрямках:

- приватизація майна державних підприємств і установ;
- приватизація державного житлового фонду і державного земельного фонду.

На сьогоднішній день за підрахунками експертів майже 70% державного майна вже приватизовано в Україні, починаючи з 1992 року. Однак ще залишилися важливі стратегічні об'єкти, які планують приватизувати в майбутні періоди. Державний земельний фонд та державний житловий фонд на етапі незавершеного процесу приватизації. На даний момент на першому місці стоїть завершення програм приватизації майна державних підприємств і установ.

У 1992-1994 роках, щоб здійснити приватизацію потрібно було відкрити приватизаційний рахунок в Ощадному банку. Дані рахунки були іменними, у формі депозитних рахунків. І як наслідок, не перебували у вільному обігу, що ставало на заваді процесу приватизації.

З 1995 року почали випускати українські ваучери (ПМС — приватизаційні майнові сертифікати) у паперовій формі. Майже 46 млн. громадян України отримали ПМС у 1998 р., це становило близько 90% населення країни. Українська ваучерна модель мала більше соціальний ніж економічний характер. Метою даної моделі було використання права на свій пай у державній власності усіма українськими громадянами. Це суперечило ринковим та конкурентним методам приватизації. І як наслідок, це стало однією із причин формування тіньової економіки, оскільки обіг ПМС відбувався у нелегальній формі.

Згідно з прийнятим Законом України «Про державну програму приватизації на 1998 рік» 1998 рік став початком грошової приватизації, в якій були враховані суперечності минулих років.

До основних завдань грошової приватизації можна віднести: стимулювання формування реального власника, створення вторинного ринку цінних паперів приватизованих підприємств, створення сприятливих умов для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, поповнення дохідної частини бюджету.

Четвертий етап приватизації розпочався у 1999 році після прийняття четвертої програми приватизації. Переважала індивідуальна форма грошової приватизації. Вперше в переліку об'єктів, що підлягають приватизації, можна побачити підприємства таких машинобудування, транспорту, зв'язку, нафто - і газопереробної промисловості.

Було прийнято рішення використовувати індивідуальний підхід щодо приватизація кожного підприємства. Це мало на меті підвищити інвестиційну привабливість об'єктів та ліквідність емітованих цінних паперів шляхом застосування процедури

У 1992-2003 роках в нашій державі змінили форму власності 90 450 об'єктів, з них 14 027 об'єктів державної форми власності унаслідок грошової та паперової приватизації.

Характерною ознакою переходу до II етапу приватизації в Україні, який було розпочато у 2000 році, стала суттєва зміна принципів. Домінантними принципами першого етапу були такі, як забезпечення соціальної справедливості, надання пільг членам трудових колективів, громадяни України мали пріоритетне право на придбання майна, майнові частки передавалися безоплатно громадянам, використання приватизаційних паперів під час приватизації. Але вже у 2000 році були скасовані положення про безоплатну передачу майна та використання приватизаційних паперів.

У державній програмі приватизації на 2000-2002 роки було визначено три основні цілі згідно з світовою практикою:

- підвищити ефективність діяльності підприємств;
- створити здорове конкурентне середовище;
- забезпечити збільшення надходжень коштів до Державного бюджету України шляхом проведення приватизації.

Програма визначила наступні завдання приватизації:

- проводити приватизацію тільки за грошові кошти;
- враховувати індивідуальні властивості підприємств;
- максимально використовувати інфраструктуру ринку цінних паперів;
- створити умови для появи приватних власників, які зацікавлені у

- розвитку підприємства і здійсненні ефективного управління;
- створити умори для розвитку фондового ринку;
 - підвищити інвестиційну привабливість українських підприємств на міжнародному ринку капіталів.

Приватизаційний процес можна розділити на вісім етапів, серед яких можна виділити основні: публікація переліку об'єктів приватизації у місцевій пресі, створення комісії з приватизації, проведення аудиту фінансової звітності об'єкту, що підлягає приватизації, створення та контроль за виконання плану з приватизації та контроль з боку державних органів за дотримання умов угоди з приватизації.

Література

1. Конституція України від 29.06.1996 р. № 254к/96ВР // Відомості Верховної ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436IV // Відомості Верховної ради України. – 2003. – № 18, № 1920, № 2122. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 4044. – Ст. 356.
4. Про Державну програму приватизації. Закон України, Програма від 13.01.2012 р. № 4335VI // Відомості Верховної ради України. – № 39. ст. 466.
5. Про приватизацію державного майна. Закон України від 04.03.1992 р. № 2163X // Відомості Верховної ради України. – № 24.ст. 348
6. Господарське право: навчальний посібник / В.І. Лебідь, Н.О. Можаровська, Л.Л. Нескороджена. – К.: Алерта, 2014. – 416 с.